

A7. Glosarioa

Sektore arteko ekintza osasunean: sektore desberdinen arteko baterako lana osasuna hobetzeko eta haren determinatzaileetan eragiteko.

Adikzioa: pertsonen osasun fisiko eta mentalari kalte egiten dion drogaren batekiko gehiegizko mendekotasuna edo jokabidea.

Gizarte-laguntza eta gizarteratzea: kalteberatasun edo gizarte-bazterkeria egoeran dauden pertsonen oinarritzko zerbitzuak eta baliabideak eskuratzen eta bizitza sozialean eta ekonomikoan bete-betean parte hartzen laguntzea helburu duten politiken eta programen multzoa.

Arreta integrala: pazienteei, familiei eta komunitateari eskaintzen zaizkien jarduketara biopsikosozialen multzoa, bai sustapenekoak edo prebentziokoak, bai laguntzakoak eta gizarteratzeakoak.

Arreta soziosanitarioa: osasun-arazo larriak edo muga funtzionalak edo/eta gizarte-bazterkeria jasateko arriskua dela-eta, aldi berean osasun- eta gizarte-arreta koordinatua eta egonkorra behar duten pertsonen zuzendutako zainketa-multzoa, arretaren jarraitutasun-printzipioari egokitua.

Eskaintzaren kontrola: substantzia psikoaktiboen eskuragarritasuna kontrolatzera bideratutako neurrien multzoa, substantzia horiek legezkoak zein legez kanpokoak izan, bai eta adikzioa sortzen duten beste jokabide batzuen ere, jokoarena, besteak beste.

Desnormalizazioa: substantzia eta jokabide adiktiboen kontsumoaren onarpen soziala murriztea eta osasuna zaintzearen kultura sustatzea helburu duen prebentzio- eta hezkuntza-estrategia.

Adikzioen determinatzaileak: pertsonen bizi eta lan egiten duten tokiko baldintzak beraien faktore sozial, ekonomiko, kultural, etniko, psikologiko eta portaerazkoak dira, eta eragina dute adikzio-arazoaren agerpenean eta horien arrisku-faktoreetan.

Nikotina aska dezakeen gailua: ahokoaren bidez nikotina duen lurruna kontsumitzeko erabil daitekeen produktua edo haren edozein osagai, kartutxoak eta kartutxorik gabeko gailuak barne. Erabili eta botatzekoak, kargarako edukiontzi baten bidez kargatzeko modukoak edo erabilera bakarreko kartutxoarekin kargatzeko modukoak izan daitezke.

Desberdintasun-ardatzak: desberdintasun sozial eta ekonomikoari laguntzen dioten faktore-multzoa. Faktore horiek ekonomikoak, sozialak, politikoak edo kulturalak izan daitezke, eta, besteak beste, arraza, generoa, sexu-orientazioa, adina, desgaitasuna, nazionalitatea, erlijioa eta gizarte-maila barne har ditzakete.

Estigma: gizartearen ikuspegitik onartezintzat edo desbideratutzat jotzen diren ezaugarri pertsonalak edo atributuak direla-eta pertsona edo pertsona-talde batekiko ideia, sinesmen eta aurreiritzi negatiboen multzoa.

Babes-faktorea: portaerazko adikzioak sortzeko arriskua duten substantzien edo gehiegizko jokabideen kontsumo problematikoa edo abusua gertatzeko probabilitatea murrizten duen ezaugarri, inguruabar, egoera, jokabide edo elementua.

Arrisku-faktorea: portaerazko adikzioak sortzeko arriskua duten substantzien edo gehiegizko jokabideen kontsumo problematikoa edo abusua gertatzeko probabilitatea handitzen duen ezaugarri, inguruabar, egoera, jokabide edo elementua.

Ludopatia: jokorako jokabide patologiko eta konpulsiboa da, eta ondorio kaltegarriak izan ditzake hori duen pertsonaren bizitza pertsonalean, sozialean, finantzarioan eta emozionalean.

Zehapenen ordezkotik neurriak: ohiko zehapenen, hala nola isunen, beharra saihesteko edo murrizteko erabiltzen diren aukerak, faltan banakako beharretara hobeto egokitu daitezkeen aukera ugarien bidez. Ordezko neurriek errehabilitazio-programak, terapiak edo komunitaterako lanak barne har ditzakete.

Patologia duala: pertsona berarengan substantzien kontsumoak eragindako nahasmenduak, eta nahasmendu mentalak. Horrek esan nahi du adikzioa duen pertsona batek beste nahasmendu psikologiko edo psikiatriko batzuk ere izan ditzakeela, hala nola depresioa, antsietatea, nahasmendu bipolarra edo eskizofrenia.

Bizitzaren ibilbidearen ikuspegia: giza garapenaren azterketaren ikuspegi teorikoa eta metodologikoa. Pertsona baten bizitza osoaren ibilbidea hartzen du kontuan eta hainbat faktoreren eragina duela erakusten du. Ikuspegi horrek onartzen du giza garapena kontzeptiotik heriotzaraino hedatzen den etengabeko prozesua dela, eta faktore biologikoen, psikologikoen, sozialek eta kulturek eragina dutela.

Prebentzioa: babes-faktoreak indartzera eta adikzioen aurreko arrisku-faktore eta -jokabideen eragina eta prebalentzia murriztera bideratutako jarduketak, prestazio eta zerbitzuen multzoa.

Ingurumen-prebentzioa: drogen kontsumoari dagokionez pertsonak aukeratzen dituzten arau eta ingurune kulturalak, fisikoak, sozialak eta ekonomikoak aldatzen dituzten estrategiak, pertsuasioan oinarritu gabe.

Osasunaren sustapena: pertsonen beren osasunaren gaineko kontrola areagotzeko eta hobetzeko aukera ematen dien prozesua. Pertsonen trebetasunak eta gaitasunak indartzera zuzenean bideratutako ekintza guztiak biltzen ditu, bai eta

gizarte-, ingurumen- eta ekonomia-baldintzak aldatzera bideratutakoak ere, haien aldeko eragina sustatzeko edo osasun publikoan eta indibidualean duten eragin negatiboa arintzeko.

Psikofarmakoa: buruko prozesuetan nolabaiteko eragina duen substantzia kimikoa. Agente horiek nerbio-sistema zentrolean eragiten dute, eta kontzientziatik portaeraraino alda daitezke, pertzepziotik igarota.

Adikzioa sortzeko ahalmena duten substantziak: organismoari emanda, jokabidean aldaketak eragiteko, osasunean edo ongizatean ondorio kaltegarriak izateko edo mendekotasuna sortzeko gai direnak.

Kalteen murrizketa: substantzien kontsumoaren, portaerazko adikzioen edo kontsumo horiekin lotutako patologien ondorio bereziki negatiboak murrizteko esku-hartzeak.

HIKT: Harreman, Informazio eta Komunikazio Teknologien akronimoa.

Teknologien gehiegizko erabilera: gailu eta teknologia digitalen gehiegizko eta kontrolrik gabeko erabilera; horien artean telefono adimendunak, tabletak, ordenagailuak eta bideojokoak egon daitezke, pertsona baten bizitzan ondorio kaltegarriak izan baditzakete. Portaera mota horrek pairatzen duen pertsonaren bizitza pertsonalari, sozialari, akademikoari edo lanekoari eragin diezaioke, eta eguneroko bizitzako beste jarduera garrantzitsu batzuk oztopatzen dituen erabilera-eredu errepikakor eta kontrolaezin gisa aurkez daiteke, elkarreragin soziala, lana edo ikasketak, besteak beste.